

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea pentru literatură din care fac parte Ministerul Afacerilor Europene și Internaționale din Austria, Ministerul de Externe german, Consiliul pentru Arte Pro Helvetia din Elveția, KulturKontakt Austria, Institutul Goethe, Agenția Slovenă pentru Carte JAK și Fundația S. Fischer.

traduki

ISMAIL KADARE

Mesagerii ploii

Traducere din albaneză și note de
MARIUS DOBRESU

HUMANITAS
fiction

Către sfârșitul iernii, când solii sultanului au plecat de unde veniseră, am înțeles că războiul era inevitabil. Au încercat în fel și chip să ne convingă să le acceptăm suzeranitatea, să le fim vasali, cum spun latinii. După lingușeli și promisiuni că vom fi primiți în conducerea imperiului lor uriaș, ne-au învinuit că suntem renegați și vânduți frâncilor, adică Europei. Iar la sfârșit ne-au amenințat că ne vor supune cu armele. Vă încredeți prea mult în zidurile cetăților voastre, au zis, dar, chiar dacă zidurile acestea ar fi într-adevăr de nebiruit, noi le vom înconjura cu inelul de fier al asediului. Vom face ca, ori de câte ori va veni vremea plugului sau cea a culesului, să priviți cerul ca pe un câmp însămânțat, iar luna să vă pară o seceră de aur.

Apoi au plecat. Toată luna martie, curierii lor, alergând cu iuțeala vântului, au dus mesaje vasalilor balcanici, cu poruncă ori să ne convingă să ne răzgândim, ori să se dezică de noi. Iar aceștia, așa cum ne așteptam, ne-au întors spatele.

Rămași singuri, știam că mai curând sau mai târziu ei vor veni. Așa cum veniseră și alții, deși acum înfruntam cea mai mare oștire a vremii. Capetele ne colcăiau de gânduri, dar cel mai îngrijorat era prințul nostru, Gheorghii Kastrioti. Toate cetățile, de pe munte și de pe malul mării, au primit ordin din partea lui să-și întărească turnurile și mai ales să-și sporească rezervele de arme și provizii. Încă nu știam de unde ne vor lovi și doar la începutul lui iunie am aflat că ordia înainta pe vechiul drum Egnatia, că venea, adică, spre noi.

Pentru că cetatea noastră avea să înfrunte prima puhoiul lor, o săptămână mai târziu ne-au adus de la biserica mare din Shkodër icoana

Sfintei Maria, cea care cu două sute de ani înainte îi ajutase pe apărătorii Durrësului să-i înfrunte pe normanzi. Ne-am închinat cu toții Sfintei Născătoare și ne-am simțit mai puternici și mai încrezători.

Ordia se mișca încet. Pe la începutul lui iunie ne-a călcat hotarul. Două zile mai târziu, Gheorghii Kastrioti, însoțit de contele Muzaka, a venit să mai cerceteze o dată zidurile și să ne îmbărbăteze. După ce a dat ultimele porunci, duminică seara a ieșit din cetate împreună cu suita, luând cu sine soțiile și copiii ofițerilor, pe care aveau să-i adăpostească la munte.

I-am însoțit o bucată de vreme în liniște. Apoi, după ce ne-am luat de o mie de ori la revedere, ne-am întors în cetate. Din turn i-am văzut mai apoi ieșind pe Plaiul Crucii și pe Povârnișul Rău și, în cele din urmă, ivindu-se la Strunga Vântului. Am închis porțile grele și cetatea ne-a părut pustie fără zarva copiilor. Am zăvorât și rândul al doilea de porți, iar liniștea a devenit și mai apăsătoare.

În dimineața lui 13 iunie, în zori, am auzit bătând clopotul bisericeștei. Straja din turnul de răsărit ne-a anunțat că în depărtare se zărea un nor galben. Era colbul ridicat de ei.

Capitolul întâi

Trupele turcești au ajuns sub zidurile cetății pe 21 iunie. Instalarea lor jur-împrejur s-a prelungit toată ziua. Spre seară, continuau să sosească alte și alte unități. Oștenii, steagurile, caii acoperiți cu cerși de lână, harabalele, cămilele încărcate cu poveri, scuturile, tobele și orice altceva era acoperit de un praf gros. De cum ajungeau dinaintea cetății, erau luați în primire de grupul de ofițeri însărcinați cu încartiruirea, arătându-li-se locul în care urmau să așeze tabăra. Și oștenii începeau să ridice corturile, dând zor să isprăvească treaba cât mai repede, ca să se prăbușească apoi în așternut, frânți de oboseala marșului.

Ugurlu Tursun-pașa, comandantul oștirii, stătea de unul singur, în picioare, în fața cortului său trandafiriu și privea amurgul.

Imensa tabără, animată de mii de glasuri, comenzi, nechezat de cai, rugăciuni, ropot de copite și alte zgomote, semăna cu o caracatiță uriașă ce-și întindea tentaculele, lacomă să cuprindă cetatea din toate părțile. Corturile cele mai apropiate se aflau la o aruncătură de băț de cetate, în vreme ce ultimele nici nu se zăreau. Ofițerii însărcinați cu încartiruirea insistaseră să ridice cortul comandantului la cel puțin o mie de pași de ziduri, dar el se împotrivise. Cu ani în urmă, pe vremea când era tânăr și avea funcții neînsemnate, i se întâmplase să doarmă chiar sub meterezele cetăților asediate. Cu trecerea anilor, în războaie și asedii neîntrerupte, pe măsură ce avansase în grad, odată cu schimbarea culorii cortului crescuse și distanța dintre acesta și ziduri. Acum era ceva mai departe de jumătatea distanței cerută de aghiotanți, adică la șapte sute de pași. Până la o mie de pași mai era ceva...

Tursun-pașa oftă fără voce. Așa i se întâmpla ori de câte ori stătea ca acum, față-n față cu cetatea pe care trebuia s-o cucerească. Era, după cum se pare, efectul primei impresii, cea care nu dădea greș niciodată, înainte de a se obișnui cu împrejurimile, așa cum te obișnuiești cu o femeie. Fiecare campanie începea aproape la fel, pentru a se sfârși cam tot la fel, cu un suspin de ușurare în fața cetății cucerite, aproape în ruine, așteptând fie ordinul de a fi reconstruită, fie de a fi făcută una cu pământul.

Cetatea care se ridica de astă dată în fața lui avea, la fel ca toate cetățile creștine, ceva sumbru. Ceva ciudat, chiar nefast în felul cum fusese construită, în dispunerea turnurilor. Băgase de seamă pentru întâia oară lucrul acesta cu două luni în urmă, când ofițerii care pregătiseră campania îi prezentaseră pentru prima dată planurile ei. După-amiezile, când în palatul său din Brusa se înstăpânea liniștea, cercetase îndelung desenele acelea. Știa cu ochii închiși aproape fiecare amănunt, și cu toate acestea acum, când putea să vadă cu ochii lui zidurile cenușii, imaginea cetății îi trezea în suflet o undă de tristețe.

O bucată de vreme căută cu privirile crucea de pe turla biseri-cuței. Apoi desluși cu greu steagul sinistru, pasărea neagră cu două capete, pe care mai mult o bănuia decât o zărea limpede. Acoperișul

subțire de sub turnul de răsărit, șesul din fața porții, zidurile crețelate și toate celelalte detalii i se dezvăluiau acum fără grabă. Își ridică privirea spre crucea bisericuței, care-i păru că lucește sumbru.

Luna nu se ivise încă. Se întrebă în treacăt oare de ce creștinii, după ce văzuseră că musulmanii au luat luna, nu se grăbiseră să ia semnul soarelui și preferaseră în locul lui un modest instrument de tortură, care era crucea. După cum s-ar părea, nu sunt atât de înțelepți precum se spune și, în trecut, când crezuseră în mai mulți zei, nu au fost nici atât.

Cerul era negru. Dacă totul se hotăra acolo, sus, de ce i-o mai lăsa Allah să se lovească și să se hăcuiască atât? Îi dăduse uneia dintre părți ziduri și porți de fier, celelalte scări și odgoane să se cașere pe ele, iar în timpul acesta el stătea și privea tot balamucul de jos.

Nu voia să judece el ursita, așa că-și coborî privirea din nou spre tabără. Întunericul acoperea câmpia și pașei i se păru că mulțimea corturilor albe se desprinsese de pământ, ca o ceață. Ortalele erau rânduite unele lângă altele, așa cum se hotărâse dinainte. Se zăreau de departe steagurile albe ca zăpada ale ienicerilor și cazanul mare de aramă atârnat într-un pom. Călăreții din trupele de represalii, akingiții, își duceau caii la adăpat. Ceva mai încolo se afla puzderia de corturi ale azapilor¹, grosul trupelor de pedestrași. În dreapta, după unitățile gărzii gebelú, erau instalate la rând trupele de asalt ale eșkingiilor², ortalele de elită ale dalkâlâcilor, și corturile albastre ale „cremei“ ordiei, serdengheșterii sau „oștenii morții“. Urmau apoi unitățile tehnice, muselemii, topitorii de metal, prăștiașii, corturile frumos împodobite ale spahiilor, unitățile de kurzi, de persieni, de caucazieni, de calmuci și de mongoli și, încă mai departe, acolo unde privirile pașei nu puteau răzbate, mulțimea pestriță a trupelor neregulate, al căror număr nimeni nu l-ar fi putut afla. Încet-încet liniștea se așternea peste tabără și o mare parte din oștire deja dormea. Se mai auzea doar larma făcută de oștenii de la aprovizionare, care descărcau de pe spinările

---

1 Trupe de infanterie furnizate de provincii.

2 Trupe de cavalerie.

cămilelor lăzile cu bronz, cazanele de pilaf, mulțimea de saci cu merinde, burdufurile cu ulei și miere, boccelele pline cu fel de fel de unelte, berbeci de fier, materiale de construcții, butii cu catran, ciocane, sfredele și alte multe asemenea lucruri de care el nici măcar nu auzise.

Acum totul era cufundat în întuneric, dar mâine, în zori, oștirea se va desfășura mai frumoasă decât un covor persian. O grădină ca-n povești, înțesată de corturi, coame de cai, de stindarde albe și albastre, de semiluni, sute și sute de semiluni de aramă, de argint, de mătase, acoperind totul ca într-un vis frumos. Printre toate acestea, cetatea va părea încă și mai sumbră, dominată de semnul acela de tortură, de cruce. Iar pentru a-l da jos de acolo, el venise tocmai din străfundurile lumii.

În liniștea tot mai adâncă, viermuiala oștenilor de la aprovizionare se auzea din ce în ce mai tare. El știa că mulți dintre ofițeri blestemau cu jumătate de gură, sperând că pașa, rupt de osteneală, va da ordin să se lase pe mâine săparea șanțurilor pentru urină. Strânse din dinți, la fel ca atunci când, în consiliul de război, perorasese pentru întâia oară despre nevoile banale ale oștirii. O armată, înainte de a vorbi de marșuri, stindarde, lupte, victorii sau înfrângeri, înseamnă un fluviu de pișat. Ceilalți îi ascultasera explicațiile cu gura căscată: demoralizarea unei oștiri, le spusese el, începe nu pe câmpul de luptă, ci de la niște lucruri surprinzătoare, cum ar fi duhorile și mizeria.

Își imaginează cum șanțurile acelea se apropie de râu și cum râul, dimineață, se va trezi tulbure și vânăt... Așa începe în realitate orice război, și nu cum cred curtezanele din capitală.

Ar fi vrut să rădă de toate acestea, dar, ciudat lucru, simți cum îl cuprinde tristețea. Era pentru prima oară când trecea prin așa ceva. Dădu din cap cu amărăciune. Era trist, într-adevăr, dar nu din cauza curtezanelor din Brusa, ci pentru că-i era dor de Anatolia lui. Peisajul acela calm și monoton îi stăruise în minte tot drumul. Amintirea aceasta devenise pentru el obsedantă, mai ales de când intraseră în țara albanezilor și zăriseră pentru întâia oară munții aceia înfricoșători. Asta se întâmplase dimineața în zori. Tocmai

ațipise pe cal, când auzise din toate părțile cuvintele „*daglar, daglar*“¹ strigate aproape cu teamă. Ofițerii din jurul lui priveau în sus, când în dreapta, când în stânga. Ridică și el capul și rămase uimit. Niciodată nu mai văzuse asemenea piscuri. Îți pricinuiau coșmaruri, te apăsau și în zadar încercai să te dezmeticești. Pământul și piatra se azvârliseră spre cer cu o furie ce părea să-și rădă de toate legile firii. „Pesemne că Allah a fost nespus de mândros când a plămădit locurile acestea“, își spuse și, pentru a suta oară, se întrebă dacă numirea lui în fruntea campaniei acesteia se datora prietenilor sau dușmanilor săi.

În timpul marșului observase că aproape toți ofițerii deveniseră nervoși. Pomeneau tot mai des în discuțiile lor de câmpia care ar fi trebuit să le apară în față. Înaintând greoi, oștirea se târa împreună cu armele și poverile printre munții sălbatici. Cel mai rău era că nici nu aveau cum să scape de blestemul lor.

Îl chemase atunci pe cronicarul campaniei și-l întrebase cum va descrie munții în cronica lui. Bâlbâindu-se de emoție, omul rostise o mulțime de cuvinte încâlcite, înfricoșătoare, dar lui nu-i plăcuse nici una dintre descrieri. Îi dăduse apoi poruncă să se mai gândească și să se înfățișeze din nou a doua zi. Dimineață, cu ochii roșii de nesomn, cronicarul îi citise descrierea. Scrisese că munții aceia erau atât de înalți, încât nici corbii nu le puteau atinge piscurile și că însuși diavolul, cu mare trudă și chin, abia de reușise să se cațere pe stâncile abrupte până în vârf, tocindu-și toiagul și potcoavele de fier.

De astă dată descrierea îi plăcuse. Încercă să-și amintească din nou frazele cronicarului, dar era obosit și creierul lui simțea nevoia de odihnă. Fusese cel mai lung și cel mai obositor marș pe care-l făcuse în viața lui de oștean. Străvechiul drum, rămas de pe vremea romanilor, stricat din loc în loc și reparat la iuțeală de geniști, îi păruse nesfârșit. Uneori, în porțiunile mai înguste, trupele rămăneau blocate ceasuri întregi, în vreme ce geniștii deschideau câte o trecere laterală pentru a face față îmbulzelii. Apoi, drumul se debloca, iar oștirea, la fel ca în urmă cu două, cu patru sau cu

---

1 Munți (tc.).

șapte zile, își relua marșul într-un nor de colb. Acum, când istovitoarea călătorie se isprăvisese, pașei i se părea că praful gros al drumului continua să se aștearnă peste memoria lui ostenită.

În spate necheză unul dintre caii înhămați la harabaua închisă, în care adusesse patru femei din harem.

Pe când se pregătea de drum, se întrebese în câteva rânduri dacă să ia cu el sau nu câteva dintre cadâne. Unii prieteni îl sfătuiseră să renunțe la acest gând, pentru că la război femeile poartă ghinion. Alții îi spusese că, dacă voia să fie liniștit și să doarmă bine (desigur, cât se putea în vreme de război), trebuia să ia neapărat și femei. De regulă, pașalele nu luau femei în campaniile militare. Dar expediția aceasta avea să-l poarte într-o țară foarte îndepărtată. Și oricum, asediul avea să fie de durată. Toate acestea nu erau, firește, motive care să-l împingă să ia cadânele cu el, deoarece se știe că în orice război sunt capturate femei și se mai știe că roabele sunt întotdeauna mult mai prețuite decât femeile din harem, cu atât mai mult cu cât sunt câștigate cu sudoare și sânge. Însă prietenii lui cei mai apropiați, aceia care îl sfătuiseră să ia femeile cu el, îi mai spusese că în țara în care avea să ajungă era greu să iei roabe. Acolo sunt fete nespuse de frumoase, ziceau ei. După cum le descriesese un poet care participase la prima campanie, erau albe ca visul din zori, dar tot atât de iluzorii ca și el. De multe ori, când oștenii erau gata să le prindă, ele se aruncau de pe stânci și piereau în prăpăstii. Imaginație de poet, spuneau primii, dar prietenii apropiați dădeau din cap și murmurau „nu”. Șovăise până în ultima seară, când a hotărât să ia cu sine patru dintre femeile lui. În momentul solemn al plecării, când marele vizir, binecuvântând trupele, văzuse harabaua haremului, îl întrebese pe Tursun-pașa de ce ia cu el femei într-o țară vestită pentru frumusețea fetelor sale, pașa, ferindu-și ochii de privirile viclene ale vizirului, răspunsese că nu dorește să ia parte la împărțeaua roabelor pe care oștenii le vor captura trecând prin mii și mii de primejdii.

În timpul marșului uitase complet de femei. Cu siguranță că acum dormea în cortul lor liliachiu, istovite de lunga călătorie.

Înainte de a simți pe propria piele, auzi picăturile de ploaie căzând pe pânza cortului. După primele picături, departe, în

adâncul taberei, se porniră daulele¹ ploii. Ascultând toropit bubuitul monoton, care nu avea nimic asemănător cu sunetul trâmbițelor și al tobelor de pe câmpul de luptă, își imaginează cum oștenii, pe jumătate adormiți și înjurând cumplit ploaia, acopereau calabalâcul abia descărcat cu învelitori grele, ceruite. Auzise că nici una dintre oștirile străine, în afară de mongoli, nu avea o unitate specială care să anunțe venirea ploii. Tot ce e bun în arta războiului de la ei vine, își spuse pașa în vreme ce intra în cort.

Ceaușii așezaseră între timp mindirul și întindeau covoarele. La intrarea în cort atârâneră o fășie de mătase neagră, pe care erau brodate câteva versete din Coran. Pe unul dintre stâlpi erau cuierile unde putea să-și agațe spada și mantia. Față de cum își închipuise în tinerețe, acum, cu cât înainta în grade și onoruri, cu atât mai sobru îi era cortul.

Se așează pe pernă și, cu fruntea în palmă, îl primi pe comandantul taberei. Trupele fuseseră încartiruite în totalitate, străjile, rânduite ca de obicei, iscoadele fuseseră trimise în împrejurimi, pe scurt, totul era în bună regulă, iar comandantul putea dormi liniștit.

Pașa îl ascultă fără un cuvânt. Nu-și luă nici măcar mâna de la frunte, așa încât celălalt, deși ar fi vrut să se convingă că pașa e mulțumit, nu reuși să-i vadă decât rubinul inelului de pe degetul mijlociu. Era o nestemată dintre acelea cărora, din pricina culorii, li se mai spunea și „piatra sângelui“.

După plecarea ofițerului, Tursun-pașa se ridică și ieși din nou în fața cortului. Ploua mai mărunț decât își închipuise. Își aminti ultimele cuvinte ale comandantului taberei: străjile, iscoadele, bună regulă, dar vorbele acestea, în loc să-l liniștească, mai mult îl enervară. Noaptea este mereu plină de surprize, își spuse. Auzise această zicere în tinerețea lui, dar numai ani buni după aceea înțelesese că asta nu se referea la surprize plăcute, ci la primejdii.

Noaptea era plină de pericole, iar el se afla chiar în pântecul ei, absolut singur. În dreapta, în câteva corturi, pâlpâiau luminițe. Nici ei n-aveau somn. Poate erau oamenii de la aprovizionare,

---

¹ Tobe de război, darabane.